

Projekt Delaktighet och Teater, DoT

Kartläggning

Aktörer och intressenters upplevelser, erfarenheter och
framtidstankar utifrån Visukalprojektet

Projektansvarig

Petra Weckström

Projektledare

Maria Norberg

Redaktör

Lena Lagerlöf

Innehållsförteckning

Förord	3
Inledning	5
Projektet DoT	5
Kartläggningens syfte och mål	8
Bakgrund	9
FAME Visukalen	9
Visukalveckorna	10
Regional kulturplan i Örebro län	10
Metod	12
Frågeställningarna	12
Urvalsgruppen	12
Lista över aktörer och intressenter	13
Förfrågan	14
Vid intervjutillfället	14
Efter intervjutillfället	15
Följdfrågor och fördjupningsfrågor	15
Statistik	16
Publiksiffror för några arrangemang från Riksteaterns Tyst Teater	16
Publiksiffror för Visukalveckorna	15
Tittarsiffror från SVT	17
Resultat	18
Dåtid	18
Nutid	25
Framtid	32
Sammanfattande reflektion	37
Kortfakta om kulturaktörer i regionen (från år 2012)	40
Nya inriktningar	45
Forskning	45
Seminaries/möten/utbildning	45
Praktik för döva/hörselskadade	46
Fler scenkonstprojekt	46
Politik, förankring, struktur	46
Referenser	47
Bilagor	51
Bilaga 1	51
Bilaga 2	52
Bilaga 3	53
Bilaga 4	55

Förord

Under våren 2012 genomfördes ett stort samarbetsprojekt som bestod av dels en visuell musikal på teckenspråk, sång, dans och tal och dels en manifestation för att synliggöra teckenspråket i Örebro. Gemensamt kallat Visukalprojektet. Förberedelserna var långa, men det synbara resultatet var att under 4 vårveckor 2012 spelades FAME Visukalen med 32 medverkande artister på Örebro teater och samtidigt pågick Visukalveckorna runt om i staden. Under Visukalveckorna presenterades Örebro ur ett teckenspråkigt perspektiv genom ca 120 olika aktiviteter.

Visukalprojektet ville spränga barriärer, visa på kulturens kraft och initiativtagaren Riksteaterns Tyst Teaters konstnärliga ledare formulerade det som att hon ville förändra Örebros DNA. Men att spränga barriärer är inte samma sak som att förändra en stads DNA. Då dammet väl lagt sig efter Visukalveckorna finns åtskilligt att bygga vidare på. De nya kunskaper som de involverade i Visukalprojektet och som Örebro region har erövrat, kommer att ha effekt i ett längre perspektiv enbart om arbetet fortsätter.

I Visukalprojektet möttes kulturer och språk under några intensiva månader. Frågor om kommunikation, arbetssätt, inkludering och lärande ställdes på sin spets och de involverade tvingades att söka nya vägar att organisera både sig själva och sitt arbete. Tolkar för att överbrygga språket fanns mestadels, men inte för att överbrygga kulturella skillnader. Örebro stad besöktes under dessa veckor av döva från hela världen och det var genom scenkonst som detta blev möjligt. Örebro kommun hade utropat sig till Europas teckenspråkiga huvudstad och Visukalprojektet utmanade innebörden av att vara en teckenspråkig huvudstad.

Denna kartläggning lyfter problem och möjligheter som synliggjordes i och med Visukalprojektet. Det rör bland annat samarbete, kommunikation, ansvar samt innebörd och betydelse av ordet kultur. Ett mål med kartläggningen är att skapa ett underlag för att staka ut nya inriktningar för kultursektorn i Örebro region med kopplingar nationellt.

Frågeställningarna som intervjuerna bygger på syftar till att belysa förväntningar som personer och organisationer hade då de gick in i projektet, upplevelsen av hur arbetet i projektet fungerade och vilka effekter man ser att projektet gav. Kartläggningen vill låta självklarheter och sanningar (återkommande mönster) ifrågasättas och "misslyckanden och konstigheter" (avvikelser) vara en möjlighet att flytta diskussioner från att handla om hur det är- eller borde vara - till hur det skulle kunna vara.

Under arbetet med Visukalprojektet blev det tydligt att kännedomen och kunskapen om styrdokument och olika aktörers ansvar och ägardirektiv generellt sett är ganska låg, detta styrktes i den första analysen av intervjuerna i kartläggningen. Det finns därför en kort presentation av Örebro läns regionala kulturplan samt en presentation av några viktiga aktörer inom teaterområdet. I samband med att denna kartläggning färdigställs planeras för det stora scenkonstprojekt som ska genomföras under Projektet DoT:s år 2 och 3: "Wonderland – ett visuellt landskap". Det scenkonstprojektet kommer att innefatta erfarenheter och kunskaper som sammanställts i kartläggningen. Det ger därmed en möjlighet att lära av dragna erfarenheter och bygga vidare på nätverk och kunskaper. Parallellt med kartläggningen genomfördes två mindre scenkonstprojekt under 2013: Illusionistens assistent och My own bodies –all stars. Barnföreställningen "Illusionistens assistent" arbetades fram i samarbete med Birgittaskolan och spelades 11 gånger i Örebro region och 4 gånger på turné (Stockholm, Lund och Linköping). "My own Bodies – all stars" var ett samarbete med Shake it Collaboration och Iris Hadar och spelades 4 gånger på Nya China, Örebro. "My own bodies – all stars" dokumenterades och denna empiri tillsammans med kartläggningen och fältstudier i kommande projektet "Wonderland – ett visuellt landskap" bildar underlag till forskning.

Förhoppningen är att mötet mellan scenkonst och forskning ska medverka till förnyelse och utveckling av scenkonsten och bidra till att skapa möten mellan praktik och kunskapsbildning i nära samverkan med sin publik och det omgivande samhället.

Inledning

Språkrådet lade år 2012 till fyrtio ord i sin nyordslista. Ett av dessa ord var visukal, som är en sammansättning av orden visuell och musikal (Språkrådet, 2012). Örebro länsteater, Riksteaterns Tyst teater och Riksteatern Örebro län genomförde våren 2012 Visukalprojektet tillsammans med ett 40-tal samarbetspartners och med stöd av Örebro kommun, Regionförbundet Örebro, Allmänna Arvsfonden och Adolf Lindgrens Stiftelse och ett antal lokala sponsorer. Visukalprojektet innefattade FAME Visukalen samt Visukalveckorna. Visukalprojektet hade publik och deltagare övervägande från regionen men även från Europa samt besökare ända från Bolivia och Mexiko. Arbetet präglades av ett ömsesidigt lärande över språkgränser och visade på kraften och möjligheterna i ett stort integrerat kulturevenemang. Visukalprojektet har skapat kulturella och flerspråkiga möten och stärkt Örebros ställning som Europas teckenspråkiga huvudstad.

I Örebro finns ett stort antal invånare som använder svenskt teckenspråk. Det finns verksamheter med bred förankring nationellt och internationellt inom teckenspråk och teckenspråkig kultur. Forskningsmiljöerna Communication, Culture & Diversity (CCD) och Habiliteringens forskningscentrum (HFC), lärarutbildning med inriktning svenskt teckenspråk, Nordens största tolkcentral, tolkutbildning och Örebro kulturskola teckenspråkliga verksamhet är några exempel.

Projektet DoT

Projektet DoT är ett treårigt regionalt utvecklingsprojekt med stöd av bland andra Kulturrådet, Örebro läns landsting och Örebro kommun. Visionen är att Örebro är ett nationellt nav för teckenspråkig scenkonst i ett tioårsperspektiv. I projektet kombineras kartläggning, forskning och praktisk scenkostverksamhet utifrån förutsättningarna att:

- Alla ska ha möjlighet att få ta del av kulturella upplevelser av hög kvalitet och själva få möjlighet att uttrycka sig konstnärligt.
- Kulturen stärker och utvecklar människors eget skapande och är en garanti för ett öppet och demokratiskt samhälle.
- Kulturperspektiv och forskningsperspektiv berikar varandra.

Projektet ska verka för att skapa en tydligare ansvarsfördelning mellan aktörer och intressenter¹ inom teckenspråkig scenkonst i Örebro. Arbetet innefattar ambitionen att bidra till ett mer inkluderande kultursammanhang i Örebro, samt gränsöverskridande nätverk och hållbara samarbetsformer.

Teckenspråkig scenkonst som mötesplats möjliggör att språk och kultur möts och berikar varandra. Scenkonstens arbete med att ge orden kropp, och göra texten flerdimensionell är kulturella redskap för att synliggöra människors olika förutsättningar. Här innefattas såväl flerspråkighet som identitet och kulturella uttryck.

Projektet DoT utgår från att möten mellan människor och mellan verksamheter är en förutsättning för förändring. Förändring av:

- Beslutsstrukturer kring primärt dövas, men även hörselskadades och hörandes möjligheter att delta i kulturella sammanhang. Som publik, medskapare och/eller arrangör på lika villkor på gemensamma arenor.
- Attityder och förståelser.
- Scenkonstens plats i ett demokratiskt samhälle.

¹ En *aktör* har ett samhälleligt uppdrag med därmed medföljande maktbefogenheter och medel. Som exempel är kommunen och landstinget aktörer. En *intressent* agerar på uppdrag av medlemmar eller intressegrupper med en hög kompetens och kännedom kring den aktuella frågeställningen. Som exempel är föreningar och projekt intressenter.

DoT drivs av Örebro länsteater i samarbete med Riksteatern, Örebro läns landsting, Örebro universitet, Örebro kommun, Iris Hadar AB och Riksteatern Örebro län. Projektansvarig är Petra Weckström från Örebro länsteater. Projektledare är Maria Norberg och forskningsledare är Marianne Öberg-Tuleus.

Kartläggningens syfte och arbetssätt

Syftet med denna kartläggning är att belysa Visukalprojektets erfarenheter och kunskaper. Aktörer och intressenter som medverkat i Visukalprojektet har kartlagts och kontaktats för intervjuer men alla har inte deltagit. Kartläggningens frågeställningar har baserats på utvecklingsområden i Örebro läns regionala utvecklingsstrategi och riktat in sig på 1) förväntningar kring projektet, 2) hur arbetet fungerade och 3) effekter man sett att projektet gav.

Effekter och resultat av Visukalprojektet för aktörer och intressenter har definierats utifrån följande: ekonomiska mått, publik, kunskap, kompetens; ny och etablerad, nätverk; nya och befintliga samt lobbying. För att synliggöra tankar om möjliga framtida uppdrag, verksamhet samt behov av kompetens och kunskapsutveckling har frågor om framtida nya projekt ställts.

Kartläggningen har gjorts av projektledaren med stöd av forskningsledaren och projektansvarige. Resultatet bildar underlag för ett fortsatt arbete kring möjliga uppdragsgivare, uppdragstagare och uppdrag och definierar behov av verksamhet, kompetens- och kunskapsutveckling samt möjliga forskningsinriktningar för framtida scenkonstverksamhet.

Bakgrund

Visukalprojektet är utgångspunkten för denna kartläggning. För att få en förståelse av Visukalprojektet ges nedan en kort beskrivning av FAME Visukalen likväl som av Visukalveckorna, samt av scenkonstens övergripande styrdokument: Örebro läns regionala kulturplan.

Visukalprojektet

Hela Visukalprojektet genomfördes med stöd från bland andra Örebro kommun, Allmänna arvsfonden, Regionförbundet Örebro och Adolf Lindgrens stiftelse.

FAME Visukalen

Den ena delen i Visukalprojektet var FAME Visukalen, (idé och regi: Josette Bushell-Mingo, konstnärlig ledare på Riksteaterns Tyst Teater). FAME Visukalen var en sinnlig visuell explosion med 32 medverkande personer på scenen inklusive en åttamannaorkester, film, dans och musik som både hörs och känns. FAME Visukalen är en bearbetning av FAME The Musical av David de Silva.

”FAME Visukalen handlar om att tro på sig själv även när ingen annan gör det. Det är en tragikomisk, passionerad berättelse kring teman alla brottas med; kärlek, klass, identitet och kampen för att förverkliga sina drömmar(...) I FAME Visukalen får vi följa ett antal elever genom fyra år på skolan. Det blir en resa kantad av glädje och hårt arbete, kärlek och motgångar. De dansar, agerar, tecknar och sjunger sin väg mot sista året på skolan och examensföreställningen. Alla vill bli berömda men berömmelse kostar (...) Ordet visukal är en kombination av orden visuell och musikal” (Örebro länsteater, 2013b).

”FAME Visukalen lyfte frågor kring vem som har rätt till kulturen och vem som kan göra sin röst hörd. Projektet bygger på ett Örebro som vill förändra sig själv. En region och en stad som stolt vill visa upp en kulturell mångfald och vara en inspiration för andra regionen. ”Vi är också stolta över att allt från scenbygge och produktion till scenisk gestaltning är en läroprocess där repetitioner och förberedelser följs av 15 praktikanter - både hörande, hörselskadade och döva” (Örebro länsteater, 2013b).

FAME Visukalen spelades på både svenskt teckenspråk samt svenskt tal. Föreställningen spelades på Örebro teater tjugo gånger under fyra veckor våren 2012 för 3 568 personer.

Visukalveckorna

Den andra delen i Visukalprojektet var Visukalveckorna. Huvudansvaret för Visukalveckorna hade Riksteatern Örebro län. Under de fyra veckor som FAME Visukalen pågick genomfördes 120 olika aktiviteter på olika platser runt om i Örebro med hjälp av 45 medarrangörer och ett flertal ideella krafter.

Ett karnevaltåg inledde det hela och därefter erbjöds allt från teckenspråkstält på våghustorget, öppen scen på Nya China, uppträdanden på teaterplan, babytecken, dans, teater, performance, modefluga, sminkperformance, föreläsningar, workshops och mycket, mycket mer. På Örebro teater fanns ett informationscenter där man kunde få program, svar på frågor och övrig information.

Regional kulturplan i Örebro län 2012-2014

Örebro län gick 2012 med i den av riksdagen beslutade samverkansmodellen. Modellen innebär att statliga kulturmedel fördelas regionalt med den regionala kulturplanen som utgångspunkt. Syftet med modellen är bland annat att skapa större utrymme för regionala prioriteringar. Genom att gå med i samverkansmodellen har Örebro län fått ett ökat regionalt ansvar för utveckling, uppföljning och finansiering av kulturen i länet.

Från och med 2012 har Örebro läns landsting det övergripande ansvaret för regional kulturverksamhet. Kulturenheten på landstinget arbetar på uppdrag av nämnden för tillväxt, kultur och bildning. Nämnden tar beslut om fördelning av medel och uppdrag till kulturverksamhet som landstinget är delaktigt i, och ska utveckla och verka för den regionala kulturen.

Kulturplanen är länets plan och den ska präglas av länets egna förutsättningar och särart. Den tas fram i samverkan med länets kommuner, kulturinstitutioner, den ideella sektorn och det fria professionella kulturlivet och sträcker sig från 2012 till och med 2015. Den ska fungera

som en gemensam plan för kulturutvecklingen och tjäna som underlag för dialogen om de statliga bidragen till den regionala kulturverksamheten. Örebro läns kulturplan växte fram genom ett antal dialogmöten med många kulturaktörer från länets tolv kommuner under våren 2011.

Ur kulturplanen:

”Kultur är helt avgörande för en positiv och demokratisk samhällsutveckling. Att få ta del av kulturella upplevelser och själv få uttrycka sig konstnärligt är grundläggande mänskliga behov och rättigheter.

Dynamiska regioner präglas av modet att våga det oprövade, av viljan att låta idéer och åsikter utmana och brytas mot varandra. Här spelar konsten och kulturen en viktig roll” (Örebro län, 2011).

Metod

Metoden är kvantitativa intervjuer som har arbetats fram utifrån följande kriterier

Frågeställningar

Frågeställningarna arbetades fram utifrån projektbeskrivningen för DoT. Där finns beskrivet tre faser; Fas 1 – Kartläggning, Fas 2 – Effekthemtagning och Fas 3 – Inriktningar.

Frågeställningarna strukturerades i tre olika huvudrubriker;

- Hur upplevde ni kontakten/medverkan?
- Vilken effekt fick arbetet?
- Vad vill ni se framöver?

Grundunderlag för intervjuerna ses i bilaga 1.

Urvalsgruppen

Målgruppen för hela projekt DoT finns beskriven i projektbeskrivningen och lyder som följer: ”Huvudsaklig målgrupp är teckenspråkiga medborgare i Örebro län samt de institutioner, skolor och näringar som involveras i projektet” (Örebro länsteater, 2012).

Urvalsgruppen för denna kartläggning specifikt är samtliga aktörer och intressenter som varit involverade i Visukalprojektet. Aktörer definierades som att ha ett samhälleligt uppdrag med därmed följande maktbefogenheter och medel. Intressenter definierades som sammanslutningar som agerar på uppdrag av medlemmar eller intressegrupper med en hög kompetens och kännedom kring den aktuella frågeställningen.

Då Visukalprojektet bestod av två delar; Visukalveckorna och FAME Visukalen togs en kontakt med respektive delars projektmedarbetare för att få information om vilka som varit involverade. Därefter uppfördes en lista på aktörer och intressenter. Inledningsvis gjordes ett massutskick till samtliga, och under projektets gång personer som varit intresserade av att vara

med och påverka projektet blivit kontaktade samt själva tagit kontakt. Ett exempel på sådana är nya aktörer och nya intressenter i de norra och västra delarna av Sverige.

Lista över aktörer och intressenter

Nedan i fig. 1 anges de aktörer och intressenter som kontaktats för denna kartläggning. Av dessa har ett antal intressenter valt att inte delta. Nya aktörer och nya intressenter anges inte.

Aktörer 8 st	Arbetsförmedlingen Örebro länsteater Riksteatern Tyst Teater Riksteatern Örebro län SIUS(Arbetsförmedlingen) Specialpedagogiska Skolmyndigheten Örebro kommun Örebro läns landsting
Intressenter 21 st	Amatörteatersamverkan Behrn Fastigheter Dövas Förening i Örebro Riksförbundet DHB Projekt Kultivera Teater Martin Mutter Mogård Folkhögskola Neriketolkarna Svenska Dövidrottsförbundet SISU Idrottsutbildarna Spiragården Svenska Kyrkan Take Off AB Teckenspråkig Kulturskola Teckenspråksmentor Teckenspråkstolk WeSign Örebro Folkhögskola Örebro Riksteaterförening Örebro Teaterförening ÖSK Fotboll

Fig. 1 Kontaktade aktörer och intressenter för kartläggningen.

Förfrågan

Vid förfrågan om intervju har ett dokument med projektinformation samt ett dokument med intervjufrågorna bifogats, så att den person som blivit intervjuad fått möjlighet att läsa dem innan och förbereda sina svar, se bilaga 2 och bilaga 3. Totalt har 120 personer kontaktats och av dem har 52 intervjuats. Av de åtta kontaktade aktörerna har sjutton intervjuer med representanter från samtliga åtta aktörer gjorts. Av de 21 kontaktade intressenterna har arton intervjuer med representanter från tretton intressenter gjorts. Se Fig. 2.

	antal kontaktade aktörer/ intressenter	antal kontaktade personer	antal intervju- tillfällen	antal intervjuade aktörer/ intressenter	antal intervjuade personer
aktörer	8	75	17	8	17
intressenter	21	29	18	13	20
nya aktörer	5	5	3	3	3
nya intressenter	9	11	9	9	12
	44	120	47	33	52

Fig. 2 Statistik över antal kontaktade och antal träffade personer för intervju

Vid intervjutillfället

Intervjuerna har förts avskärmat från den omgivning intervjun har skett i. Projektet DoT har presenterats. Intervjun har sedan inletts med frågan vad den intervjuade personen haft för roll i Visukalprojektet. Samtalet har utgått från frågeställningarna. Frågorna är inte ställda i kronologisk ordning, utan samtalet har lett dit den intervjuade styr det. Dokumentationen är gjord genom anteckningar under samtalet. Ingen videospelning eller ljudupptagning har skett. Alla frågeställningar har inte besvarats av samtliga intervjuade personer. Istället har de getts tid till att diskutera de frågor som berört dem mest. Intervjutillfället har oftast pågått i en timme.

Efter intervjutillfället

Samtliga intervjuer renskrevs i löpande text efter samma tre huvudrubriker som funnits vid frågeställningarna; *Hur upplevde ni kontakten/medverkan? Vilken effekt fick arbetet?* och *Vad vill ni se framöver?* Svar som kan hänvisas till frågeställningarna plockades ut och citerades.

Citaten sammanställdes och sorterades efter de tre huvudrubrikerna ovan i ett dokument där koder markerade person och citat. Sedermera valde projektledaren och forskningsledaren att ändra de tre huvudrubrikerna i analysen till Dåtid (tidigare: Hur upplevde ni kontakten/medverkan?), Nutid (tidigare: Vilken effekt fick arbetet utifrån?) och Framtid (tidigare: Vad vill ni se framöver?). Vidare kategoriserades och kodades intervjupersonerna i de fyra huvudkategorier som tidigare nämnts: *Aktörer* – (Har ett samhälleligt uppdrag med därmed medföljande maktbefogenheter och medel) *Intressenter* – (Agerar på uppdrag av medlemmar eller intressegrupper med en hög kompetens och kännedom kring den aktuella frågeställningen). Under arbetet med kartläggningen kom projektledaren i kontakt med aktörer och intressenter som verkar inom området men som inte varit direkt involverade i Visukalprojektet. Dessa definierades som Nya aktörer och Nya Intressenter.

Följdfrågor

När allt sammanställts och analyserats blev det tydligt att frågan ”vilken effekt fick arbetet?” sällan kunnat diskuteras med framför allt intressenter utifrån avgränsningarna ekonomiska mått, publik, kunskap, kompetens; ny och etablerad, nätverk; nya och befintliga samt lobby varför nya följdfrågor definierades av projektägaren och skickades ut till samtliga personer som vid det aktuella tillfället intervjuats. Gensvaret på dessa följdfrågor var lågt. Av 48 tillfrågade har tre personer svarat. Denna brist på respons kan ses som ett resultat i sig som dock behöver analyseras vidare.

Statistik

Nedan följer statistik från Örebro länsteater, Riksteatern Örebro län samt Sveriges Television kring publiksiffror samt allmänna fakta som finns om aktörerna i Visukalprojektet.

Publiksiffror för Örebro länsteater

Nedan i Fig. 3 presenteras publiksiffror över ett antal föreställningar av Riksteaterns Tyst Teater som samarrangerats av Örebro länsteater, Örebro Riksteaterförening och Dövas förening i Örebro de senaste två åren. Produktionerna Här kommer Pippi Långstrump, Apkungen samt Den magiska fjädern är barnpjäser, FAME Visukalen var en familjeföreställning och övriga är vuxenföreställningar.

Föreställning	Datum	Kapacitet	Sålda	Sålda i %
Här kommer Pippi Långstrump	20 nov 2011	80	53	66,3 %
Kärlek, drömmar och fjärilar	17 feb 2012	50	18	36,0 %
FAME Visukalen	5 maj – 2 jun 2012	3 480	3 568	102 %
Fröken Julie	15-16 nov 2012	370	361	97,6 %
Apkungen	18-20 apr 2013	300	81	27,0 %
Den magiska fjädern	18-20 apr 2013	300	107	35,7 %
Ljuset i Sprickan	18-20 nov 2013	360	360	100%

Fig. 3 Statistik över antal besökare på Riksteaterns Tyst Teaters föreställningar spelade i Örebro.

Besökare under Visukalveckorna

Under Visukalveckorna genomfördes 120 aktiviteter i samverkan med flertalet ideella krafter och 45 medarrangörer. Av dessa 120 aktiviteter fanns 111 med i som programpunkter i Visukalveckornas program. De 9 övriga punkterna var extra arrangemang, erbjudanden eller kurser. Tio av aktiviteterna var tvungna att ställas in eller flyttas. Många av aktiviteterna hade en stor genomströmning av besökare. Aktiviteter där deltagare/besökare redovisats deltog sammanlagt 1 655 personer.

Tittarsiffror från SVT

Sveriges Television har sammanställt tittarsiffror över de två sändningarna de hade från FAME Visukalen samt dokumentären bakom den (se Fig. 4).

Sändning	Datum	Tid	Tittarsiffra
FAME Visukalen	26 dec 2012	17:30-20:00	40 000
Repris	30 dec 2012	14:25-16:55	20 000
Dokumentären Från musikal till visukal	27 dec 2012	18:00-19:00	40 000
Repris	30 dec 2012	13:25-14:25	20 000

Fig. 4 Statistik över tittarsiffror på FAME Visukalen samt Dokumentären Från musikal till visukal.

Resultat

Redovisningen av undersökningens resultatet är uppdelad i tre delar; dåtid, nutid och framtid. Varje kategori har ett antal underrubriker och i varje sådan del redovisas aktörernas och intressenternas svar tillsammans under respektive underrubrik. Underrubrikerna har valts ut utifrån tematiken i intervju svaret. Resultatdelen avslutas med en sammanfattande reflektion.

Resultatdelen bygger på utdrag av de intervjuer som gjorts. Hela materialet återfinns i två externa datafiler. Den ena filen är en Wordfil där alla intervju personer finns kategoriserade och kodade och där samtliga utlyfta utsagor och citat finns uppställda. Den andra är en Excelfil där de utlyfta citaten kategoriserats utefter beröringsområde, huvudområde, befattning samt kod. Detta för att kunna plocka fram en gruppering av citat enligt önskad kategorisering.

Dåtid - Hur upplevde ni kontakten/medverkan?

De frågor vi samtalade utifrån är följande:

- Vem kontaktade er för projektet?
- Vilken roll hade ni under Visukalprojektet?
- Konceptet Visukalprojektet, hur upplevde du/ni det?
- Vad deltog ni i?
- Vad ordnade ni själva?
- Hur passade Visukalprojektet in i er ordinarie verksamhet?
- Kostade Visukalprojektet er något?

Attityd Det finns många åsikter om hur arbetet gick till och vad som borde ha skett. Det som förenar är ett stort intresse för att fortsätta verka för scenkonst på lika villkor. Det som skiljer är *hur* detta ska gå till.

Inför FAME Visukalen översattes manuset till svenskt teckenspråk. Teckenspråksöversättaren uttrycker upplevelsen av det arbetet så här: ”Attityden och respekten hos andra medarbetare för översättningsarbetet har mycket övrigt att önska. Den översättare som översatt FAME från originalspråket engelska till svenska uppfattades som en ”gud” medan översättningen till svenskt teckenspråk inte alls hade samma status. Skådespelarna ville ändra mycket och tog sig friheten att göra det” (AT 3.3).

En fritidsledare berättade att hen hade lätt att få oinvigda personer att bli intresserade och köpa biljetter, något som hen tror beror på att Visukalveckornas reklamkampanj varit lyckad (AÖK 1). Däremot upplevde två andra aktörer att Visukalprojektet fokuserade för mycket på teckenspråket och inte nog mycket på hörselskadade eller hörandes tillgänglighet för att det skulle upplevas som ett projekt på lika villkor. En av dessa aktörer berättar att: ”I publiken fanns hörselskadade personer som inte kan teckenspråk och som därför inte hängde med så bra i föreställningen. T-slingan i föreställningslokalen var under all kritik. Under repetitionerna hade det varit bra med tillgång till hörseltekniska hjälpmedel utöver teckenspråkstolkarna” (AT 3.1).

På Länsteatern fick skådespelare, administratörer och rekvisitörer/kostymörer gå en kurs i svenskt teckenspråk, dövrealia och dövkultur. Kursen var uppskattad och det mest uppskattade inslaget var just att få lära sig om dövrealia och dövkultur (AÖL 1)

Information Flera av de tillfrågade aktörerna och intressenterna upplever att informationen var rörig och att informationskanalerna inte riktigt fungerade. "Det gungade lite mycket" säger en aktör som menar att Visukalprojektet sprang iväg innan alla var fast förankrade i sina uppdrag. "Den gemensamhet som då uppstod var att alla fick samma kalldusch och fick hålla ihop i motvinden, vilket stärkte nätverket och kontakterna" (AÖK 2). Något som fler än en aktör upplevt som otydligt till en början är uppdelningen mellan Visukalveckorna och FAME Visukalen i Visukalprojektet. Till exempel trodde elever från en folkhögskola att de skulle bli involverade i FAME Visukalen, men blev istället involverade i Visukalveckorna. Andra som upplevde otydlighet i informationen var organisationer och föreningar (intressenter) som var med på informationsmöten och fick en felaktig uppfattning om möjligheten att vara med och samarbeta kring FAME Visukalen. En intressent beskriver det: "I början var vi med på två gigantiska träffar som kändes wow! Sen hände det inte så mycket mer" (ITE 2). En aktör upplevde att då Länsteatern gick in som huvudarrangör förändrades villkoren, vilket de ovan nämnda intressenterna inte hängde med på (AT 2).

En annan intressent menar att "Ett tydligt exempel på att organisationen var rörig är hemsidan www.visukalen.se som länge inte uppdaterades eftersom ingen tog tag i det eller visste vad som förväntades" (IP 2.1). Organisationen under Visukalprojektet förändrades på ett sätt som tolkades olika av aktörer och intressenterna, där aktörerna oftare hade en större förståelse för förändringar då de var mer involverade i helhetsplaneringen och överlag har högre kännedom om styrdokument som påverkat planering och organisationsförändringar. Ett exempel på en förändring är att en styrgrupp efter en tid lades ned, vilket upplevdes som "helknasigt" av en intressent som deltagit (IP 2.2). En annan intressent resonerar kring informationsspridningen och tänker i efterhand att deras organisation hade kunnat bidra med

mer än de gjorde, dvs. att man kunde ha utnyttjat deras informationskanaler på ett mer effektivt sätt (ID 1.1).

En av intressenterna ser sig gärna som en referens till att sprida information om olika teckenspråkiga kulturevenemang i Örebro, något som hen upplevde haltande lite under Visukalprojektet. Intressenten insåg att de kunnat bidra med mer än de gjorde, speciellt vad gäller informationsspridningen. (ID1.1)

Några av sponsorerna upplevde dock att information och organisation fungerade bra. De uppskattade den genomförda sponsorträffen på Örebro slott. En av sponsorerna säger att det vinnande konceptet var att Visukalprojektet stack ut (ISP 1). En reflektion från en intressent var att Örebro kommun borde ansvara för att skapa möjligheter för nätverkande bland alla teckenspråkiga aktörer. Samarbetsviljan hos olika aktörer borde öka, för att gynna teckenspråkig scenkonst. En stor bristvara idag är att informationen har svårt att nå fram till teckenspråkiga medborgarna. En informationsportal är därför ett önskemål.(ITE2)

Kultur Under rubriken kultur samlas både resonemang om kultur som estetisk verksamhet och kultur i betydelsen normer, seder, mönster i en grupp.

Upplevelsen av kommunikationen och av Visukalprojektets effekter är uppenbart olika beroende på om man är teckenspråkig eller inte, menar en aktör som själv är hörande och icke teckenspråkig. Ett exempel på den effekt Visukalprojektet haft, enligt den förste intressenten, är att hen som inte är teckenspråkig nu fått respekt för teckenspråket som ett poetiskt språk med potential (AT 3.4). Visukalprojektet handlade dock inte bara om språk utan var också ett viktigt kulturellt projekt, vilket var svårt att få andra att förstå, tycker en aktör (AÖL 3). Det handlade således inte bara om föreställningarna och utställningarna som sådana utan det var så mycket mer runt omkring Visukalprojektet som skedde rent språkligt och kulturellt (AÖL 3).

Inom ensemblen var samarbetet till en början lite tafatt, berättar en av skådespelarna, som dock upplevde att gruppen bestående av hörande, döva och hörselskadade med tiden svetsades samman (AT 3.3). En annan aktör uttrycker att: "När man sammanför flera organisationer och flera kulturer blir det lätt kaos. Det är ofrånkomligt" (AÖL 4).

FAME Visukalen sågs av många ungdomar. Dels var det ett medvetet arbete från producenterna och dels var det ett resultat av deltagande praktikanter från bl.a. Risbergsskolan i Örebro. "Merparten av de 60- tal elever som deltog från Virginska skolan (RGD/RGH) var fascinerade. Några hade aldrig sett en teaterföreläsning tidigare" (IR1.2). En intressent vill lyfta fram att så kallade svaga elever kan ha stor nytta av estetisk verksamhet för att få ny kunskap och nya språkkunskaper. Föreläsningar liknande FAME kan användas som grund för olika skolarbeten. Kultur får människors självkänsla att öka, vilket är en viktig uppgift (IR1.2). En annan intressent för in ett kritiskt perspektiv: "Kvalitetsgranskning av det mesta som har med teckenspråkig kulturverksamhet att göra bör finnas. Gärna ha diskussioner, kring teckenspråkstolkade föreläsningars vara eller icke vara – om deras existens är på bekostnad av teckenspråkiga föreläsningar eller inte" (ID1.1).

En reflektion kring sidoeffekter var: "Forumteatern fick ett uppsving, den som Martin Mutter driver och som de också fick ett fint bidrag för att driva vidare" (ID2.2).

Politik Att teckenspråket behöver synas bättre och mer i samhället är en åsikt som framkommer. Likaså talas det återkommande om vikten av att organisera sig. En intressent menar att det är viktigt med arenor, forum och mötesplatser för diskussioner. Där kan man också lyfta fram de gemensamma beröringspunkter som finns hos medverkande organisationer, föreningar och andra representanter. Precis som att det finns ett sameting, borde det finnas ett teckenspråksting (ISK1). Dessutom borde man arbeta mer politiskt då kommunen är Europas teckenspråkiga huvudstad. Detta politiska arbete kunde genomföras genom workshops, seminarier m.m. (IP 2.1).

En annan intressent framhåller att tillgänglighet till kultur inte ska behöva falla på grund av brist på tolkpengar. Det är viktigt att sprida information om tolkar på rätt sätt, för ju fler döva som upptäcker det häftiga med teater och konst, desto större efterfrågan kommer det att bli. (ITO2) Att en satsning på information behövs anser även en fjärde intressent som menar att mycket lobbying behövs inför teckenspråkiga kulturinslag så att de ska bli självklara. (IR2)

Tolk I Visukalprojektet användes Örebro läns Tolkcentral samt en del tolkföretag i länet. Ett av företagen var med i satsningen "låna en tolk" under Visukalveckorna, men upplevde inte att deras medverkan fick något bra gensvar (ITO 1). Annars var den satsningen; "Tolkhörnan" en av de saker som upplevdes som mest positivt med tolkningen. I Tolkhörnan, som fanns inne på Länsteatern, kunde man alltså hämta en tolk vid behov, eller bara stanna till och prata. Det blev som en jourverksamhet och en "stanna-och-prata-hörna" på samma gång (ITO 2.2).

I FAME Visukalen blev tolkantalet mot slutet begränsat då det krävs ett speciellt förhållningssätt när man tolkar inom kultur (ITO 2.1). En tolk berättar att "som tolk var det svårt att vara helt neutral vid uppdragen då de var så pass intensiva och långvariga" (ITO 2.2). Vidare berättar samma tolk att "det blev en ensam känsla i tolksituationen när vi var så involverade samtidigt som vi skulle vara så neutrala som möjligt" (ITO 2.2). Tolkarna önskar att de hade fått större ansvar att själva se över sina scheman och timmar för att så snabbt som möjligt kunna ge besked till produktionen. Detsamma gäller att jobba kvällstid, att ha färdiga regler för möjligheter att stanna extra länge om repetitionerna drar ut på tiden på kvällen.

Kraven på teckenspråkstolkarnas kvalitet har ökat från såväl producerande kulturinstitutionernas sida som från publiken. Rätt tolk på rätt plats ska det vara (ITE2). Å andra sidan upplevs det av vissa tolkar som att det är känsligt att prata om Visukalen på Tolkcentralen, eftersom flera tolkar upplevt att de blivit åsidosatta eller bortönskade av ensemblen (ITO 2.2).

Några tolkar upplevde organisationen kring Visukalprojektet som rörig, bland annat på grund av att samordningsansvariga byttes ut - något som bekräftar hur värdefull den personliga kontakten är, hur tydligt en roll än definieras.

Praktik Visukalprojektet öppnade upp för ett antal praktikplatser (organiserade genom Arbetsförmedlingen) och trots en problematisk inledning utvecklade sig denna möjlighet riktigt bra tycker en aktör (AT 3.3). På Arbetsförmedlingen menar man att de inledningsvisa problemen berodde på dålig framförhållning från projektets sida, vilket resulterade i snabba beslut och lösningar (AM 2).

Utsättning Under Visukalveckornas fyra veckor fanns ett antal aktiviteter, där såväl aktörer som intressenter deltog. Bland dessa aktiviteter fanns utställningar, vilket en aktör framhåller som positivt. Denne fick på så sätt möjlighet att sprida information om sin verksamhet (AÖL 2).

Nutid – Vilken effekt fick arbetet?

Samtalen har tagit sin utgångspunkt i följande frågor:

- Vilken effekt hade arbetet på publiken
- Har ni fått några nya kontakter? Vilka?
- Har ni fått några nya nätverk eller samarbetspartners? Vilka?
- Har ni fått någon ny kunskap? Vilken?
- Har ni fått någon uppmärksamhet? För vad?

Attityd "Vi var en del av detta!" stoltserar en intressent med och menar att denna stolthet kommer från den positiva uppmärksamhet som Visukalprojektet fick (ID 2). På ett liknande sätt uttrycker en av sponsorerna sin stolthet över att ha varit med i Visukalprojektet, och upplever också att de fått en ny dimension då de sett vad man kan åstadkomma inom teckenspråkig scenkonst (ISP 2).

Överlag har attityden gentemot teckenspråket förändrats till det bättre, menar flera av de tillfrågade aktörerna. En aktör uttrycker det på följande sätt: "Örebro har fått upp ögonen lite mer för teckenspråket" (AM 2). En annan aktör med chefsposition menar, när vi pratar om teckenspråket i Örebro att "klimatet i Örebro känns lite annorlunda och Visukalen är en av många pusselbitar som bidragit till det" (AÖL 3). Ytterligare en aktör med chefsposition berättar att projektet öppnade många dörrar till en för hen okänd värld, som nu idag bidragit till att hen har en förståelse för dövulturen och dövas situation. Som effekt menar hen att "idag är det mer självklart att tänka på de teckenspråkiga" i hens egen verksamhet (AT 3.4). Samma person berättar att det var många av de anställda som kände sig tvingade att vara med i projektet, men som upplevde en personlig utveckling i och med projektet. En effekt av det är en mer positiv attityd gentemot teckenspråket och teckenspråkiga (AT 3.4).

Den ovan nämnda teckenspråkskurs som Länsteatern erbjuder sina anställda, fortsätter att locka flera personer inom ramen för projektet DoT (AÖL 1).

På Örebro läns landsting menar man att man är mer vaken på teckenspråksfrågorna idag än man var för fem år sedan. Att Örebro kommun utropat sig till Europas teckenspråkiga huvudstad gör att Örebro läns landsting ställer krav på kommunen i teckenspråksfrågorna (AÖL 4).

Vad gäller teckenspråkstolkningen berättar en av tolkarna att attityden till och bemötandet av dem i olika kultursammanhang nu känns bättre. "Det känns mer tillåtet att tolka på scenen nu än det varit förut då vi känt oss mer i vägen" (ITO 2).

En person från dövföreningen berättar att forumteatern som drivs av en Teater Martin Mutter fick ett uppsving efter Visukalprojektet, då intresset för scenkonst vaknade (ID 1.1). Samma person upplever att kulturintresset hos Örebros teckenspråkiga invånare blivit större. Att även teckenspråksperspektivet har påverkats, vittnar en rektor på en folkhögskola om, och berättar att språkperspektivet blivit en fråga man fortfarande arbetar med att lyfta på skolan (ISK 1).

Två olika aktörer som jobbar med ungdomar berättar oberoende av varandra att deras kollegor nu är mer intresserade av deras arbete med de döva och hörselskadade ungdomarna, än vad de varit tidigare (AÖK 1, AÖL 2). Dessutom har FAME Visukalen lett till att det idag finns döva förebilder inom scenkonsten för dagens ungdomar (IR 1.2). Ute bland ungdomarna vittnar två av riksgymnasieskolorna som finns representerade bland aktörerna om att teckenspråk uppmärksammas på ett mer medvetet sätt i uppvisningar (AT 3.1, AS 2).

Men, som en aktör konstaterar, det är inte alldeles enkelt med samarbeten mellan hörande och döva. Hen upplever att den hörande alltid har ett övertag eftersom hörande är i majoritet i samhället. Det gör att hörande måste stanna upp för att fundera över "varför blev den och den sur?", "varför kände de sig överkörda?". Och sedan måste man rekapitulera och fundera över "vad var det vi sa, vart skulle vi?". Det som förenar är den ständigt pågående processen (AÖL 4).

En annan aktör uttrycker en motsatt åsikt: "Det kändes över lag som att allt var mer inriktat på att ta hänsyn till dövulturen än tvärtom, så om det var på lika villkor tvivlar jag på" (AT2).

Kultur Flera döva intressenter uttrycker att "man var en stolt döv som klev ut från föreställningen", efter att ha sett FAME Visukalen (NAD2).

En annan säger att "Jag var skeptisk innan men hänförd efteråt (NAD3). En av aktörerna menade att det är i efterhand är enkelt att vara konkret och visa på produkten, vad kulturen som verktyg faktiskt kan göra! Man kan visa att man på kort tid kan uttrycka svåra frågor som skapar diskussion (AÖL3).

Det finns många reflektioner kring vad teater kan ge, kring kvalitet och om och hur förväntningar uppfylldes. Vad gäller teckenspråkig scenkonst säger sig en av intressenterna ha fått en ny dimension. Hen såg vad folk faktiskt kan åstadkomma (ISP2).

Under FAME Visukalen funderade en intressent mycket kring vad musik är egentligen? Och till vem hör musiken? Hur är den auditiva respektive den visuella upplevelsen? Hur kan de båda upplevelserna förstärka varandra och hur de fungerar de var för sig (IR 1.2). En stor utmaning med gestaltningen är att översätta bildspråk. Ett ordspråk som exempelvis "döda fiskar simmar inte motströms" går inte att teckna ordagrant eftersom den underliggande meningen då försvinner (IR1.2). En av intressenterna upptäckte att det går att synkronisera sång och teckenspråk. Att jobba med översättningen mellan språken och tolka underliggande meningar i sångerna samt få fram nyanser i teckenspråksöversättningen som gör sångerna rättvisa var en stor lärdom (IR1.1).

FAME Visukalens inverkan på döva ungdomars möjlighet att själva ta plats på scenen är något som kommenteras av två aktörer: "I år är det första gången en gymnasieskolas vårkonsert har teckenspråk med i koreografin som elever själva framför. En direkt FAME-

effekt eftersom två elever var med i föreställningen och nu är med på vårkonserten. På skolan är det fler hörande som är intresserade att lära sig teckenspråk i språkvalet moderna språk” (AT3.1). ”Vid skolavslutningen ifjol på en gymnasieskola deltog två elever på scenen, vilket aldrig skett tidigare då allt istället teckenspråktolkats av tolkar. I år ska allt vid skolavslutningen tolkas och framföras på teckenspråk” (AS2).

Alla elever hade dock inte samma möjligheter att ta del av FAME Visukalen. Lärare på en skola i Norrland försökte förgäves få skolan att gå med på att skicka ner alla högstadieelever till Örebro för att se föreställningen. Skolledningen menade att föreställningen inte sågs som undervisning. Det vore önskvärt om skolledningar fick se föreställningen och att den kunde utgöra ett bra undervisningsunderlag, menar en aktör. Man kunde erbjuda utbildningspaket och en extern seminarieledare till alla besökande skolor (NAM 1.1).

En aktör påpekar att teaterkritiken inom teckenspråkig scenkonst är bristfällig. Många översättningsarbeten från text till teckenspråk tappar mycket på vägen och den goda kritiken som ofta ges är av hörande personer (NAM1.2).

Nya Projekt Tydliga effekter idag som Visukalprojektet bidragit till är det pågående projektet DoT, som både kommunen och landstinget stöttar med ekonomiska medel (AÖK 2, AÖL 3). Dessutom har landstinget nu satt samman en temagrupp för kultur och teckenspråk. Där ingår ett femtontal personer från såväl landsting och kommun som från den privata sektorn. Därtill tillkommer ett par föreningar och förbund. Denna temagrupp ska arbeta med teckenspråksfrågorna som finns i den regionala kulturplanen för Örebro län. En aktör från landstinget funderar: ”Temagruppen skulle ha startats utan Visukalprojektet, men Visukalprojektet har bidragit till att ge bränsle och energi till de medverkande och också till att hitta rätt personer att bjuda in till gruppen” (AÖL 3).

Från projektet WeSigns sida upplever man att det är lättare att jobba med teckenspråksfrågorna i politiken nu. Frågorna har fått en genomslagskraft man inte får släppa taget om (IP 1.1). Vidare kommer Örebro kommun att ansöka om värdskapet för en konferens som World Federation of the Deaf håller år 2017 och Dövas Förening i Örebro ligger i startgroparna för att söka ett projekt tillsammans med Örebro Länsmuseum. Projektet handlar om historiematerial på och om teckenspråk. Sådana nya projekt menar en intressent kanske inte är en effekt av Visukalprojektet, men hen tror att "Visukalveckorna har bidragit till att Örebro vaknat vad gäller intresset för teckenspråksfrågor" (ID 1.2).

"Örebro länsteater ingår sedan 2012 i ett arrangörsnätverk med Örebro teaterförening och Örebro dövas förening" (Örebro läns landsting, 2013b, s 25). Insatserna för tillgänglighet i samverkan med övriga parter inblandade i Visukalen var betydande. Örebro läns landstings kvalitativa uppföljning inom samverkansmodellen står att läsa att Riksteatern var "starkt bidragande i främjandet, synliggörandet och utvecklandet av teckenspråkig kultur, scenkonst och tillgänglighet för döva och hörande genom VISUKAL-projektet" (Örebro läns landsting, 2013b, s 15).

En aktör menar att det kan bli svårt att göra allt nytt igen och inge samma känsla av att något nytt håller på att hända, men att det däremot bör vara lättare att få med flera av de tidigare samarbetsparterna på tåget igen (AT 3.4). Samme aktör framhåller att Visukalprojektet genererade ömsesidiga lärdomar utöver det vanliga, i och med att man erbjöd praktikplats till ungdomar under Visukalprojektet. Dessutom skapades arbetstillfällen i och med att unga amatörskådespelare erbjöds plats i FAME Visukalen (AT 3.4). En av dessa unga amatörskådespelare berättar att hen erbjudits nya uppdrag inom skådespeleri och teckenspråkssång (AT 3.2).

På en folkhögskola för utvecklingsstörda elever har man haft en temadag med inspiration från FAME Visukalen där möjligheterna för olika minoritetsgrupper att göra teater stärktes. Nu är man på gång att göra en projektansökan där man hämtat inspiration från både FAME

Visukalen och Glada Hudik-teatern² (ISK 1). Andra som vågar satsa mer på teckenspråket är Örebros teaterarrangörer. De vågar beställa in fler föreställningar på teckenspråk, nu när de ser att publiken kommer (ITE 3). Örebro Riksteaterförening, ÖRTF, berättar att man brukar titta på vilka skådespelare som medverkar innan föreningen bestämmer sig för vilka föreställningar man ska ta in. Ett tydligt exempel på en Visukaleffekt är föreställningen ”Ljuset i sprickan”. Den föreställningen har ÖRTF tagit in på grund av att de två medverkande skådespelarna också var med i FAME Visukalen (ITE 3).

Media Att Länsteatern fick så mycket uppmärksamhet under och efter Visukalprojektet var exceptionellt positivt, berättar en aktör. Att SVT valde att visa FAME Visukalen och Dokumentären ”Från Musikal till Visukal” på så bra sändningstider är bara ett av många goda exempel på kraften i uppmärksamheten och projektet i sig.(AT 3.4). En av skådespelarna menar att den positiva kritik som föreställningen fick i media också ökade förväntningarna och pressen på skådespelarna på ett positivt sätt (AT 3.2).

”Kulturen har nått en kraft utåt via den mediala uppmärksamheten” (ISK 1). Den kraften menar en intressant är tydlig då reklamen för FAME Visukalen och Melodifestivalen sammanföll tidsmässigt. Att två döva skådespelare från FAME Visukalen var med och gestaltade sångerna i Melodifestivalen är en direkt effekt av Visukalprojektet menar denne person (IR 1.2). Rent politiskt upplever dock en av aktörerna att mediauppmärksamheten inte gett någon märkbar förändring i dagsläget (AT 3.3), men från kommunens sida säger man att det mediegenomslag som Visukalprojektet fick var viktigt för Örebropolitiken. Recensionerna

² Glada Hudik-teatern är en kommunal verksamhet enligt LSS (lag om stöd och service) som består av en teatergrupp med utvecklingsstörda och normalstörda skådespelare, se <http://www.gladahudikteatern.se/om-teatern/#.UmOgbiBvniU>

fanns i både lokal- och riksmidia och kan idag användas i redovisningarna för Örebro kommun på ett positivt sätt (AÖK 2).

Tolk En intressent upplever att kraven på teckenspråkstolkningens kvalitet har ökat i och med Visukalprojektet. Det gäller från såväl publikens, som från produktionens håll (ITE 2). Bland de teckenspråkstolkare som var involverade i Visukalprojektet berättar en att hen personligen blivit efterfrågad i andra teatersammanhang.

FRAMTID- Vad vill ni se i framtiden?

Samtalet utgick från följande frågor:

- Om du/ni fick bestämma, vad skulle man satsa på vad gäller teckenspråkig scenkonst?
- Vad behövs för att upprätthålla de effekter ni nått?
- Vilka aktörer/intressenter skulle du/ni önska var med i en liknande produktion som Visukalen nästa gång?
- Vilka kringarrangemang bör finnas?
- Vad skulle locka dig att komma?
- Vilka svårigheter upplevde ni i Visukalprojektet?
- Hur tillgänglig tycker ni att kulturen är där ni bor?
- Teckenspråkig scenkonst, vad säger det er?
- Hur når ni ut nationellt/internationellt?

Attityd På Örebro läns landsting berättar man att tillgänglighetsfrågan är viktig och att man nu ser teckenspråket som en viktig del av Örebro (AÖL 3). En av aktörerna önskar att statusen för översättningsarbetet till svenskt teckenspråk ska höjas i framtiden (AT 3.3).

Information På frågan om vad man borde satsa på inom teckenspråkig scenkonst framkom flera åsikter och förslag för att skapa tydligare information och förbättra samarbeten.

En av de aktörer som var inblandade i teckenspråkstolkningen tipsar om att vara tydlig och skriva avtal så tidigt som möjligt med finansiärer, så att det är klart från börjat vilka som betalar hela projektet (AT 1.2).

En annan aktör påpekar att det också är viktigt att vara tydlig kring hur projektet är utformat när man informerar om det utåt. I det här fallet bestod Visukalprojektet av Visukalveckorna och FAME Visukalen, vilket inte framgick tillräckligt tydligt (AÖL 1). En intressent påpekar vikten av att tydliggöra vad var och en ska göra, samt vilka som ska ingå i produktionen (ITE 3). Ytterligare en aktör framhåller att projektet DoT är ett resultat av en läroprocess. Till exempel är kartläggningen en bra förutsättning för att förbättra arbetet (AÖK 2).

För att behålla ökningen av teckenspråkiga kulturinslag och göra dem självklara behövs mycket lobbying menar en intressent (IR 1.2). Ett sådant nätverkande borde ligga i Örebro kommuns intresse, anser en annan intressent, eftersom arrangörerna idag har svårt att nå ut med informationen till de teckenspråkiga medborgarna (ITE 2). Kulturfrågorna i Örebropolitiken och nätverkandet kring kulturfrågorna bör även fortsätta bevakas av Länsteatern menar en intressent (IP 2.2). En aktör tipsar om att koppla in den person på Örebro kommun som ansvarar för event, så att man kan jobba mer utåt internationellt för Örebro sak (AÖL 4).

Visukalveckorna höll på i fyra veckor, vilket några intressenter tycker var för lång tid. Veckorna kändes splittrade men positiva, men tidslängden gjorde att man inte fick en helhetskänsla menar en intressent (ID 1.1). Ytterligare två intressenter tipsar om att korta ner Visukalveckorna till en vecka, och att blanda in färre intressenter för ett lättare samarbete (ID 2, ITE 2).

Nya projekt I framtiden önskar flera av de tillfrågade aktörerna att flera liknande projekt genomförs. På en av specialskolorna för döva och hörselskadade i Sverige önskar en person ur skolledningen att man ska göra produktioner som vänder sig till eleverna i specialskolorna (AM 1). En av skådespelarna uttrycker sin önskan om flera liknande projekt tydligt: "Sådana här satsningar på att blanda kultur och språk ska inte finnas i framtiden, de MÅSTE finnas i framtiden" (AT 3.2). En aktör med chefsposition

säger att det är viktigt att man nu inte trillar tillbaka på allmänna handlingsplaner och lever på Visukalprojektet i fem år framåt (AT 3.4).

Regissören för FAME Visukalen har själv uttryckt sig såhär i en workshop under DoT:s ledning med titeln "Visukalen... och sen?": "Jag vill förändra Örebros DNA" (AT 1.1). Andra aktörer uttrycker också sina visioner: "Nästa arrangemang ska äga Örebro mer, involvera in handeln och affärerna" (AÖL 1). "FAME Visukalen lade ribban högt, nu siktar ungdomarna dit upp!" (AÖL 2).

En intressent tycker att det skulle vara av värde att jobba mot fler målgrupper vid ett nytt projekt, så som språkstörda personer, invandrare, utvecklingsstörda personer och dövblinda personer. Vidare funderar samme intressent kring att rikta sig mot flera subkulturer, som HBTQ-rörelsen samt olika religioner och politiska grupper (ID 2). Den förstnämnda intressenten har en idé om att utbildningar och workshops i översättning för teckenspråkig scenkonst kan arrangeras hos ABF (IP 2.1). Vad gäller översättningar vill en annan intressent gärna ha diskussioner kring teckenspråktolkade föreställningars vara eller icke vara (ID 1.1)

Under själva produktionen FAME Visukalen fanns teckenspråksmentorerna närvarande -ett sätt att skapa ökat lärande och säkra kvaliteten på teckenspråket - vilket uppskattades av de medverkande. En skådespelare säger att "under produktionen kan teckenspråksmentorerna vara ännu mer närvarande" (AT 3.1).

Praktikverksamheten framhölls som viktig av Arbetsförmedlingen, som i framtiden vill ha tätare kontakt med Länsteatern (AM 2).

En aktör önskar att mer arbetstid avsätts till att avsluta och utvärdera den här typen av projekt. Det behövs för att kunna återkoppla till samtliga medverkande på. (AT 2). Även tiden innan projektet drar igång var för kort anser en aktör, som säger att "komplexiteten låg i det språkmässiga som hade behövt mer tid" (AT 3.4).

Om man genomför ett liknande projekt bör man arbeta mer politiskt, eftersom Örebro kommun är Europas teckenspråkiga huvudstad, menar en intressent. Sådant politiskt arbete kan, enligt denne, genomföras genom workshops och seminarier (IP 2.1). ”Gör konferenspaket till organisationer och företag i anslutning till sådana här föreställningar” säger en annan intressent, som vill framhålla att Örebro som stad är en bra nätverksplattform. Många företag, organisationer och föreningar skulle därmed ha glädje av att förlägga sina konferenser i Örebro, i anslutning till nya liknande projekt (ID 2). Även seminarier och teambuilding-aktiviteter skulle vara av intresse (ISK 1).

En av Visukalprojektets huvudsponsorer trycker på vikten av att sticka ut när man söker sponsorer. Det är bra att kunna visa något oväntat och gärna ett färdigt koncept, så att det inte bara är luft som säljs (ISP 1). En annan huvudsponsor tipsar om att söka upp få och stora sponsorer för att få kvalitet i samarbetet istället för att söka många och små sponsorer (ISP 2).

Tolk Att efterfrågan på tolkar lär öka konstateras av en intressent: Ju fler döva som upptäcker det häftiga med teater och konst, desto större efterfrågan kommer det att bli (ITO 1).

Tolkkostnaderna bör budgeteras tidigt i projektet (AT 2). En av de tolksamordnare som var verksam under Visukalprojektet reflekterar vidare över tolkkostnaderna, och över vikten av en egen tolksamordnare i projekt framöver. Denne samordnare skulle då ha huvudansvar för tolkbokning, tolkbrukarråd samt kontakt med konstärligt ansvariga (AT 1.2). En aktör föreslår att Länsteatern själva skulle kunna anställa nischade tolkar vid ett framtida projekt med tolkbehov (AT 3.3). En av intressenterna är inne på något liknande: Använd fasta tolkar, som är med vid produktionsmöten och träffar regissören och översättaren regelbundet. Dessa fasta tolkar har således inga andra tolkuppdrag parallellt under produktionens tid (ITO 2.1, ITO 2.2).

Det framförs åsikter och idéer kring tolkar och samordning under en produktionsperiod: Gör innehållet och grundförklaringen till teckenspråkstolkningen mer tydlig, det vill säga beskriv vad som krävs och vad som förväntas såväl av teckenspråkstolkarna som av produktionen (ITO 2.1). Låt teckenspråkstolkarna lägga sina egna scheman och förfoga över en gemensam tidspott (ITO 2.1, ITO 2.2). Arbeta fram färdiga regler och förhållningssätt för kvällsarbete och övertidsbehov hos produktionen (ITO 2.2). Slutligen, låt alla medverkande teckenspråkstolkare vara med vid språkbadet, där grunden för alla teckenval i föreställningen läggs (IR 1.1).

Sammanfattande reflektion

Informationen om och organisationen av Visukalprojektet upplevdes som rörig av personer bland såväl aktörer som intressenter. Framför allt gällde det avgränsningar och samarbeten kring de båda delarna; FAME Visukalen och Visukalveckorna. För många involverade blev fokus att lösa problem under arbetets gång och det var tydligt att få hade gjort ett arbete av denna komplexitet förr. Även om många problem löstes under tiden och det skedde ett lärande allteftersom, var förståelsen för detta väldigt olika beroende på om hur stor insikt i hela projektet personen hade. Ansvarsfördelningen förändrades för att anpassa projektet till behov som uppstod. Detta tillsammans med att saker föll mellan stolarna bidrog till osäkerhet och otydlighet. Det har lett till att det råder olika uppfattningar om hur rollfördelningen sett ut under Visukalprojektet. Exempelvis har en aktör uppfattat att en annan aktör tagit på sig ett huvudarrangörskap, medan de utpekade inte sett sig som huvudarrangörer utan som medproducenter.

Teckenspråkstolkningen i FAME Visukalen genomgick en rad hinder som renderat många nya funderingar kring tolkuppdraget som sådant.

Intresset för teckenspråket i kultursammanhang har ökat enligt de allra flesta, och det finns en önskan att se att det ökar ytterligare – bland annat då man sett betydelsen av kulturarrangemang i och med Visukalprojektet. Ju högre ribban läggs, desto högre krav ställs. Det kändes tydligt när intervjuerna genomfördes. Aktörerna och intressenterna nöjer sig inte med det som finns idag, utan nu har man fått blodad tand!

En iakttagelse är att aktörer i högre grad lägger ansvaret för informationsspridning utanför sitt eget aktörskap och ofta talar om delaktighet kring behov av och problem kring informationsspridning. Att många problem löstes konstruktivt under Visukalprojektets gång är något som framförallt aktörer lyfter fram, medan flertalet av intressenternas upplevelse var att problemen kvarstod.

I vilken grad är viljan och engagemanget ett uttryck för ett annat mål än att skapa scenkonst på teckenspråk? Finns det ett annat engagemang som kanaliseras genom Visukalen? Engagemang som kan handla om allt från personliga intressen till mänskliga rättigheter. Handlar då upplevelsen av ”framgång” om huruvida det ”större målet” uppnåtts mer än om projektets mål uppnåtts?

Visukalprojektet (särskilt FAME Visukalen) har blivit en ny ”referenspunkt”; ett incitament för att arbeta vidare via kultur med frågor som tangerar många olika områden. Vad betyder det för scenkonst på teckenspråk? Hur förstås vikten av att få delta i, själv skapa och/ eller arrangera kultur?

Utifrån denna kartläggning upplevs ett behov av att förtydliga vad ”kultur på lika villkor” och ”kultur för alla” betyder, för den enskilda individen likväl som för förståelsen av ett dokument som Örebro läns regionala kulturplan.

Utveckling på personliga och organisatoriska plan sker ännu och Örebro som stad och samhälle har fått upp ögonen mer för teckenspråket – särskilt inom kulturområdet. Det ses som ett mer självklart inslag i kulturlivet idag. En del har man att tacka den mediala uppmärksamhet som FAME Visukalen fick. Frågor lyfts dock kring huruvida effekterna återspeglas i Örebropolitiken. Idag ges en lite krass syn på effekter av de som blivit intervjuade. Aktörerna och intressenterna är medvetna om det genomslag Visukalprojektet fick, men de är lika medvetna om att ett intresse måste hållas vid liv och att det inte görs hur lätt som helst. Att merparten av de intervjuade är positiva till ett nytt projekt råder inga tvivel om. Att samma personer dessutom har idéer och förslag på förbättringar och utvecklingar är lika tydligt.

Aktörerna har ett behov av att följa upp sina uppdrag genom diverse redovisningar medan intressenterna är mer intresserade av att vara med på nya projekt och synas och delta i olika sammanhang.

Vid analysen av samtliga intervjuer blir det tydligt att aktörer och intressenter har olika förståelse för rådande styrdokument, vilket får till konsekvens att aktörerna respektive intressenterna upplever samma situation på olika sätt. Intressenterna är överlag mer emotionella i sitt ideella arbete och är inte alls angelägna om att nå några mätbara mål. Det saknas också en kunskap hos intressenter om hur ansvarsfördelningen påverkas av styrdokument och uppdrag hos aktörerna. Detta är oerhört viktigt att ta med i beräkningen vid framtida samarbeten och är en förutsättning för utveckling av en bättre samverkan.

Flera frågor har inte blivit besvarade, främst kring hur man mäter effekter. Upplevelsen efter intervjuerna är dock att frågorna i sig satt igång viktiga processer som ger nya perspektiv inför framtiden.

Kortfakta om kulturaktörer i regionen (år 2012)

Örebro länsteater

Uppdrag	Örebro länsteaters ägardirektiv säger att uppdraget är att "erbjuda invånare i Örebro kommun och Örebro län professionell teater av hög konstnärlig kvalitet samt vara en resurs inom kommunen och länet för såväl professionella teateraktörer och amatörteater som för skolan i dess olika former" (Örebro läns landsting, 2008).
Inom teckenspråkig scenkonst	"Örebro länsteater har i uppdrag att prioritera barn och unga, att ha en tydlig konstnärlig profil och att stärka närvaron i hela Örebro län. Scenkonst på teckenspråk är en verksamhet som vi prioriterar i samarbete med andra aktörer både i regionen och i landet" (Örebro länsteater, 2013a).
Medarbetare	40 årsverken år 2011
Övergripande kring Visukalprojektet	Producerade FAME Visukalen i samarbete med Riksteatern Tyst Teater och Riksteatern Örebro län. Lokalerna Örebro teater och Nya China var så kallade Visukalstationer.

Riksteatern

Uppdrag	Riksteatern ska i all verksamhet presentera ett allsidigt utbud som håller hög kvalitet och kan bidra till kompetensutveckling och expertstöd för lokala och regionala aktörer. Riksteatern ska i sin verksamhet samverka med lokala och regionala scenkonstinstitutioner samt verka för att kulturutövare ges möjlighet att utveckla nyskapande föreställningar samt verka för nydanande sätt att tillgängliggöra och levandegöra kulturarvet. Riksteatern ska i samverkan med det civila samhället verka för att öka intresset för scenkonst hos barn och unga samt hos målgrupper som inte tidigare tagit del av scenkonst" (Regeringen, 2011b, s 1).
Inom teckenspråkig scenkonst	"Riksteatern ska, bl.a. genom Tyst teater, producera scenkonst på teckenspråk och arbeta både nationellt och internationellt för att utveckla dövscenkonsten" (Regeringen, 2011a, s 2).
Medlemsantal	40 000 st medlemmar i 232 st teaterföreningar, 21 regionala föreningar och 60 anslutna organisationer (Riksteatern, 2013, s 80).

Övergripande kring Visukalprojektet	Producerade FAME Visukalen i samarbete med Örebro länsteater och Riksteatern Örebro län.
--	--

Riksteatern Örebro län

Uppdrag	”Riksteaterns regionala förening, Riksteatern Örebro län, är ett samverkansorgan för Riksteaterföreningar och andra anslutna organisationer inom länet/regionen och har till syfte att främja scenkonsten i länet genom att stödja ideella arrangörer, verka för teckenspråkig kultur samt att låta kultur och scenkonst på olika sätt nå barn och unga” (Riksteatern, 2013). Riksteatern Örebro läns vision är att alla i Örebro län ska ha möjligheten att uppleva kvalitativ och professionell scenkonst oavsett kön, ålder, utbildning, var i länet man bor, social eller etnisk tillhörighet. Riksteatern Örebro läns uppdrag är att främja och stödja scenkonst i allmänhet och teater i synnerhet. Den regionala nivån är förutsättningsskapande, inspirerande och stödjande. (RÖL VP 2012-2014)
Inom teckenspråkig scenkonst	Riksteatern Örebro län ska arbeta för att främja och stärka teckenspråkig scenkonst och teckenspråket. (RÖL VP 2012-2014)
Medlemsantal el. dyl.	”Riksteaterns regionala förening, Riksteatern Örebro län, är ett samverkansorgan för Riksteaterföreningar och andra anslutna organisationer inom länet/regionen och har till syfte att främja scenkonsten i länet genom att stödja ideella arrangörer, verka för teckenspråkig kultur samt att låta kultur och scenkonst på olika sätt nå barn och unga” (Riksteatern, 2013). Riksteatern Örebro läns vision är att alla i Örebro län ska ha möjligheten att uppleva kvalitativ och professionell scenkonst oavsett kön, ålder, utbildning, var i länet man bor, social eller etnisk tillhörighet. Riksteatern Örebro läns uppdrag är att främja och stödja scenkonst i allmänhet och teater i synnerhet. Den regionala nivån är förutsättningsskapande, inspirerande och stödjande. (RÖL VP 2012-2014)

Övergripande kring Visukalprojektet	Riksteatern Örebro län ska arbeta för att främja och stärka teckenspråkig scenkonst och teckenspråket. (RÖL VP 2012-2014)
--	--

Örebro kommun

Uppdrag	Kommunstyrelsen har "ansvar för hela kommunens utveckling och ekonomiska ställning. Kommunstyrelsen leder och samordnar planeringen och uppföljningen av kommunens ekonomi och verksamheter." (Örebro kommun, 2013d, s 3).
Inom teckenspråkig scenkonst	Utropat sig till Europas teckenspråkiga huvudstad 2012. Främja teckenspråkstolkning, tillgänglighet, jobba med handlingsplanen (strategin) som antagits i juni 2013. Däribland arbeta med "Skilda kulturevenemang i samverkan med andra lokala och internationella aktörer" samt med ett projekt i samverkan med Örebro läns landsting (Örebro kommun, 2013a, s 11).
Invånare	138 952 invånare (Örebro kommun, 2013b, s 2).
Övergripande kring Visukalprojektet	Delfinansiär. Delägare av Örebro länsteater, (9% av aktierna).

Riksgymnasiet RGD/RGH (Örebro kommun)

Uppdrag	"Huvuduppdraget för RGD/RGH är att eleverna ska ges förutsättningar att nå målen för utbildningen och vara väl förberedda för framtida arbete och/eller vidare studier" (Örebro kommun, 2013c, s 18)."Örebro kommun har ett statligt uppdrag som går ut på att anordna utbildning för elever från hela landet som regleras i Gymnasieförordningen. Riksgymnasiet drivs i kommunal regi" (Örebro kommun 2013g).
Inom teckenspråkig scenkonst	Se ovan.
Elevantal	Ca 380 st elever år 2012 (Örebro kommun, 2013c, s 7).

Övergripande kring Visukalprojektet	Hade ett antal elever på praktik vid FAME Visukalen.
--	--

Kulturskolan, Teckenspråkig verksamhet (Örebro kommun)

Uppdrag	Kultur- och medborgarnämnden: "Nämnden ansvarar för bibliotek, Kulturskolan, Bio Roxy, konsthallen, fritidsgårdar, kulturbidrag, kolonier, Stadsarkivet, konsumentrådgivning och medborgarkontor, Nämnden ansvarar för operativ samordning och dialog med medborgare utifrån Agenda 21-visionen och kommunfullmäktiges program för demokrati och folkhälsa. Nämnden har även ansvaret för att stödja och samordna arbetet med lokal områdesutveckling" (Örebro kommun, 2013e). Elin Nordström på Kulturskolan säger att: "Kulturskolan har i uppdrag att möta alla barn och ungdomar i Örebro kommun. Verksamheten bygger både på samarbete med förskolor och skolor, samarbete med fritidsgårdar samt ämneskurser" (personlig kommunikation, 2013-11-13).
Inom teckenspråkig scenkonst	Teckenspråkiga ämneskurser, teckenspråkigt kulturteam.
Årets resultat	Årets resultat 2012 är – 30 744 kr (Örebro kommun, 2013f, s 34).
Medlemsantal el. dyl.	Kulturskolan har mött 11 078 st elever år 2012 (Örebro kommun, 2013f, s 30). Varav ca 155 st är teckenspråkiga (personlig kommunikation, 2013-11-13).
Övergripande kring Visukalprojektet	Medverkan i karnevalståget vid invigningen, dansuppvisning och slagverkskonsert.

Örebro läns landsting

Uppdrag	"De viktigaste uppgifterna för Örebro läns landsting är att sköta hälso- och sjukvården och att stärka regionens tillväxt och utveckling. Visionen är att Örebro läns landsting står för hälsa och livskraft genom trygghet, kvalitet och hållbar utveckling" (Örebro läns landsting, 2013a)."Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha
---------	--

	möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling” (Örebro län, 2011, s 8).
Inom teckenspråkig scenkonst	”Möjlighet till kulturutövande och ett rikt kulturliv ska gälla även för den teckenspråkiga delen av befolkningen. [...] Utvecklingsområden 2012-2014. Synliggöra teckenspråk. [...] Arenor med kultur på teckenspråk. [...] Arrangörsskap bland teckenspråkig ungdom” (Örebro län, 2011, s 23).
Invånare	Örebro län bestod av 283 113 personer år 2012 (Örebro läns landsting, 2013c, s 57).
Övergripande kring Visukalprojektet	Delfinansiär. Delägare i Örebro länsteater (91% av aktierna).

Örebro läns landsting - Tolkcentralen

Uppdrag	Huvuduppdraget för Örebro läns landstings Tolkcentral är att ”tillhandahålla teckenspråk-, dövblind- och skrivtolkning samt Taltjänst” (Tolkcentralen, 2012, s 3). Detta i enlighet med Hälso- och sjukvårdslagen.
Inom teckenspråkig scenkonst	Tolkuppdrag.
Medarbetare	113 anställda varav 95 tolkar år 2012 (Tolkcentralen, 2012, s 11).
Övergripande kring Visukalprojektet	Teckenspråkstolkning under hela projektiden.

Teater Martin Mutter är en fri professionell teatergrupp i regionen

Uppdrag/ organisation	Teater Martin Mutter är en fri teatergrupp i Örebro som startade sin verksamhet 1987. Spelar och producerar i huvudsak dramatik för barn- och ungdom men även för vuxna. Uppdragsteater som t.ex. forumteater är också delar i verksamheten. Vi spelar både på egen scen och på turné. 2012 spelade vi totalt 265 föreställningar.
-----------------------	--

Inom teckenspråkig scenkonst	I oktober 2012 hade "Nu är jag här" premiär. Målgruppen var 6-9 år och den spelades på svenskt teckenspråk och talad svenska. Den skapades inom projektet Två språk, med mål "att skapa en mötesplats mellan hörande och döva, synliggöra teckenspråket som språk samt öka utbudet av teckenspråkig kultur..." Projektet drevs av Riksteatern Örebro län och Teater Martin Mutter med stöd av Svenska Postkodlotteriet. Under 2012 och 2013 spelades föreställningen 152 gånger och nådde 10 292 barn samt 1 542 vuxna. Under 2012 spelades föreställningen Doppler, för vuxna, på egen scen, med tolkning till teckenspråk. Detta som en del i Visukalveckan, se nedan. Under 2012 anordnade vi en utbildning i forumteater för teckenspråkiga. Under 2012 var gruppen Impro Co här hos oss för gästspel den 4 februari, en föreställning för barn och en för vuxna. Med improvisation på teckenspråk.
Medarbetare	12,5 årsverken under 2012.
Övergripande kring Visukalprojektet	Spelade berättarföreställning Doppler 21 och 22 maj 2012, under Visukalveckan, teckentolkad.

Nya inriktningar

Denna kartläggning har som syfte att ligga till grund för diskussioner kring aktörers och intressenters samverkan framöver, likväl som för utvecklingen av deras respektive verksamheter och arbetet med att utveckla teckenspråkig scenkonst lokalt, regionalt och nationellt. I kartläggningens resultat finns förslag och idéer för framtida uppdrag. Det återstår dock att definiera uppdragsgivare och uppdragstagare. Denna dialog bör ske med utvecklingsmålen i Örebro läns regionala kulturplan för ögonen och med både aktörer och intressenter representerade. Nedan radas viktiga identifierade inriktningar upp:

Forskning

Forskning kommer att påbörjas under 2014 och ha ett långsiktigt perspektiv. Följande forsknings-frågor är identifierade under 2013:

- Vilka språkliga, sociala, ekonomiska utmaningar uppstår i ett multikulturellt, språkligt projekt?
- Vilka inkluderande strategier finns inom kultursektorn och vilka inkluderande strategier finns i samhället i stort för döva ungdomar idag?
- Vilket lärande sker hos deltagarna, kulturinstitutionerna och samhället i stort? Hur kan detta lärande påverka projekt framöver?

Seminarier/möten/utbildning

Ett förslag hur arbeta vidare är att genomföra seminarier och/eller workshops samt forma utbildningar på olika nivåer och med olika innehåll, det betyder såväl scenkonst som arrangörsskap, organisationskunskap och kännedom om förutsättningar för döva att delta på jämlika villkor. Både utifrån denna kartläggning och kring framtida scenkonstupplevelser. Det är då viktigt att nå både aktörer och intressenter och att de möts gemensamt. Det är också viktigt att identifiera verksamheter som idag inte har någon naturlig koppling till varandra men som borde ha det för individers och verksamheters bästa.

Praktik för döva/ hörselskadade

Det är viktigt att utveckla praktikverksamhet på scenkonstinstitutioner. Dels för att öppna upp och medvetandegöra scenkonstinstitutioner om dövkultur och mångfald. För arbetssökande döva och hörselskadade är kulturområdet generellt sett inte en sektor att ens våga drömma om, genom praktikverksamhet kan detta förändras. Det bör ske i ett kontinuerligt samarbete mellan kulturinstitutioner och Arbetsförmedlingens dövkonsulenter, Riksgymnasiet RGD/RGH, Iris Hadar samt Fellingsbro Folkhögskola.

Fler scenkonstprojekt

Det finns en stark enighet kring att det är betydelsefullt att skapa fler scenkonstprojekt – kulturen har en stor kraft kring att överbrygga språk och kulturgränser och visa på en alternativ verklighet. Det är oerhört viktigt att barn och ungas rätt till kultur tillgodoses.

Politik, förankring, struktur

En temagrupp om kultur och teckenspråk har bildats av Örebro läns landsting hösten 2013. I temagruppen diskuteras frågor tillsammans med ett nätverk av inbjudna representanter från diverse instanser inom teckenspråket i Örebro. Till denna temagrupp finns ett antal punkter som kan vara av värde att lyfta upp från denna kartläggnings resultat. Landsstinget har ett övergripande ansvar för att regionala kulturpolitiken utvecklas och att arbeta via temagruppen initialt är ett bra sätt.

Sammanfattningsvis: Det finns oerhört många fler frågor att ställa och människor att möta – över språk, ålder, kultur, genus och andra tänkbara och otänkbara gränser. Låt oss gå samman och göra det.

Referenser

- Backlund, Lena (2013): *Redovisning av Visukal-veckorna 2012*. Örebro: Riksteatern Örebro län.
- Glada Hudik-teatern (2013): *Om teatern*. <http://www.gladahudikteatern.se/om-teatern/#.UmOgbiBvnIU> [Hämtad 2013-10-31].
- Jäppinen, Eira (2013): *Beläggningsrapport Örebro länsteater*. Örebro: Örebro länsteater. 2013-10-14.
- Lagerlöf, Måns (2013): *Örebro länsteater*. Intervju till kartläggningen för projekt DoT, Delaktighet och Teater. Örebro länsteater. 2013-09-23.
- Proff (2013): *Länsteatern i Örebro AB*. <http://www.proff.se/foretag/1%C3%A4nsteatern-i-%C3%B6rebro-ab/%C3%B6rebro/eventangsproduktioner/10279093-1/> [hämtad 20130930].
- Regeringen (2011a): *Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Statens kulturråd*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- Regeringen (2011b): *Riktlinjer för budgetåret 2012 avseende statens bidrag till Riksteatern*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- Riksteatern (2013): *Det här är Riksteatern. Samt årsredovisning för 2012*. Norsborg: Riksteatern. http://issuu.com/riksteatern/docs/riksteaterns_verksamhetsber_ttelse [hämtad 20130930].
- Riksteatern Örebro län (2013): *Välkommen till Riksteatern Örebro län*. <http://orebrolan.riksteatern.se/> [hämtad 20131120].
- Språkrådet (2012): *Språkrådets nyordslista 2012*. Stockholm: Institutet för språk och folkminnen. <http://www.sprakradet.se/13447> [Hämtad 2012-12-04].

Tolkcentralen (2012): *Verksamhetsberättelse 2012*. <http://www.orebroll.se/Files-sv/%c3%96rebro%20l%c3%a4ns%20landsting/V%c3%a5rd%20och%20h%c3%a4lsa/Habilitering/Tolkcentralen/Pdf/Verksamhetensberattelse%20Tolkcentralen%202012.pdf> [hämtad: 20120930].

Ulfsparre, Elisabeth (2013): *Tittarsiffror FAME Visukalen och Från musikal till Visukal*. Stockholm: Sveriges Television. 2013-09-24.

Yoshino, Mai (2013): *Translation and Realization – The Pluralinguistic Theatre*. Föreläsning vid forskningskonferensen “Passion for Language”, Jönköpings universitet. 2013-06-13.

Örebro kommun (2012): *En växande kommun med nya möjligheter. Övergripande strategier och budget 2013 med plan för år 2014 - 2015*. Ks 1037/2012. <http://www.orebro.se/download/18.245d51b813c84113b6e80002966/%C3%96vergripande+strategier+och+budget+2013+med+plan+f%C3%B6r+2014-2015.pdf> [hämtad: 20130828].

Örebro kommun (2013a): *Handlingsplan för Örebro som Europas teckenspråks huvudstad 2013-2014*. <http://www.orebro.se/download/18.40cd39de13f46d00379800017538/Handlingsplan+f%C3%B6r+%C3%96rebro+som+Europas+teckenspr%C3%A5kshuvudstad.pdf> [hämtad: 20130828].

Örebro kommun (2013b): *Årsredovisning. Örebro kommun. 2012*. <http://www.orebro.se/download/18.3f60806c13e26616f7380005249/%C3%85rsredovisning+%C3%96rebro+kommun+2012.pdf> [hämtad: 20130930].

Örebro kommun (2013c): *Årsberättelse 2012. Gymnasienämnden*. <http://www.orebro.se/download/18.861ae581408afe3a58800011890/Gymnasien%C3%A4mnens+%C3%A5rsber%C3%A4ttelse+2012.pdf> [hämtad: 20120930].

Örebro kommun (2013d): *Nämndreglementen för Örebro kommun.*

<http://www.orebro.se/download/18.30bfe69e12bb54d4c75800024741/N%C3%A4mndreglementen.pdf> [hämtad: 20130930].

Örebro kommun (2013e): *Kultur- och medborgarnämnden.* <http://www.orebro.se/1855.html> [hämtad: 20130930].

Örebro kommun (2013f): *Årsberättelse 2012. Kultur- och medborgarnämnden.*

<http://www.orebro.se/download/18.4e87d7513d21a8fcca80005653/Kultur-och+medborgarn%C3%A4mndens+%C3%A5rsber%C3%A4ttelse+2012.pdf> [hämtad: 20130930].

Örebro kommun (2013g): *Riksgymnasiet för döva och hörselskadade. Våra elever.*

<http://www.orebro.se/omriksgymnasiet/varaelever.4.9573abd123eb78931d80009182.html> [hämtad: 20120930].

Örebro län (2011): *Regional kulturplan i Örebro län 2012–2014.* Landstingsfullmäktige.

http://www.orebroll.se/Files-sv/%C3%96rebro%20l%C3%A4ns%20landsting/Regional%20utveckling/Kultur/Kulturplan%202012-14/Kulturplan_OLL.pdf?epslanguage=sv [hämtad: 20130828].

Örebro läns landsting (2008): *Ägardirektiv för Länsteatern i Örebro AB.* Örebro: Örebro läns landsting.

Örebro läns landsting (2013a): *Politik och beslut.* <http://orebroll.se/sv/Politik/> [hämtad: 20130930].

Örebro läns landsting (2013b): *Örebro läns kvalitativa uppföljning inom samverkansmodellen*

2012. Nämnden för tillväxt, kultur och bildning. <http://www.orebroll.se/Files-sv/%C3%96rebro%20l%C3%A4ns%20landsting/Regional%20utveckling/Kultur/Kulturplan%202012->

[14/Uppf%C3%B6ljning/Kvalitativ%20uppf%C3%B6ljning%202012.pdf?epslanguage=sv](#) [hämtad: 20130828].

Örebro läns landsting (2013c): *Örebro läns landsting. Årsredovisning 2012.*

<http://www.orebroll.se/Files-sv/%c3%96rebro%20l%c3%a4ns%20landsting/Om%20landstinget/Ekonomi/%c3%85rsredovisning/%c3%85rsredovisning%202012.pdf?epslanguage=sv> [hämtad: 20130930].

Örebro länsteater (2012): *Örebro – nationellt nav för teckenspråkig scenkonst. Projektbeskrivning.*
Örebro: Örebro länsteater [Ej utgiven].

Örebro länsteater (2013a): *Om Örebro länsteater.* http://www.lansteatern.se/58-vad_vi_gor.aspx [hämtad: 20130930].

Örebro länsteater (2013b): *Fame Visukalen.* http://www.lansteatern.se/forestallningar/115-fame_visukalen.aspx [hämtad: 20130930].

Interviewfrågor

HUR UPPLEVDE NI KONTAKTEN?

- Vem kontaktade er?
- Vilken roll hade ni under Visukalprojektet?
- Konceptet Visukalprojektet, hur upplevde du/ni det?
- Vad deltog ni i? (ex. förmöten, information)
- Vad ordnade ni själva?
- Hur passade Visukalprojektet in i er ordinarie verksamhet?
- Ekonomi
 - Kostade Visukalprojektet er något? Vad?
 - Sökt ev. bidrag för medverkan? Vilka?

VILKEN EFFEKT FICK ARBETET UTIFRÅN?

- Publik
- Nya kontakter? Vilka?
- Nya nätverk, samarbetspartners? Vilka?
- Ny kunskap? Vilken?
- Uppmärksamhet? Vad?

VAD VILL NI SE FRAMÖVER?

- Om du/ni fick bestämma, vad skulle man satsa på vad gäller teckenspråkig scenkonst?
- Behov för att upprätthålla de effekter ni nått?
- Vilka aktörer/intressenter skulle du/ni önska var med i en liknande produktion som Visukalen nästa gång?
 - Vad för kringarrangemang bör finnas?
 - Vad skulle locka dig att komma?
- Vilka svårigheter upplevde ni i Visukalprojektet?
- Hur tillgänglig tycker ni att kulturen är där ni bor?
- Teckenspråkig scenkonst, vad säger det er?
- Hur når ni ut nationellt/internationellt?

Vad betydde FAME Visukalen för Er?

Till Er som på något sätt deltog i Visukalprojektet

DoT, Delaktighet och Teater

Visukalprojektet pågick i Örebro under våren 2012 och har på ett övertygande sätt visat vad teckenspråkig scenkonst kan vara. Den fråga vi ställer nu gäller vad det betyder och kan betyda i framtiden. Projektet Delaktighet och Teater (DoT) kommer under de närmste tre åren att arbeta med att besvara den frågan. Tillsammans med forskare från Habiliteringens forskningscentrum (HFC) och forskningsmiljön Communication, Culture & Diversity (CCD) ska Örebro länsteater synliggöra, diskutera och problematisera erfarenheter från Visukalprojektet, vars bärande idé var att utveckla scenkonst på lika villkor – för döva, såväl som hörselskadade och hörande. Föreställningen FAME Visukalen kommer att utvärderas och prövas som grund för framtida projekt inom ramen för teckenspråkig scenkonst. Läs mer om projektet på www.lansteatern.se/dot.

Hej!

Jag heter Maria Norberg och är projektledare för DoT, Delaktighet och Teater. Vi i projekt DoT ställer oss frågan vad Visukalprojektet med Visukalveckorna och FAME Visukalen betyder och kan betyda i framtiden för Er? DoT:s syfte är att skapa samt utveckla forskning och utbildning kring teckenspråkig scenkonst. Därför vill vi gärna träffa Er för att diskutera följande tre frågeställningar kring Visukalprojektet:

1. Hur upplevde Ni kontakten under projektets tid?
2. Vilken effekt fick arbetet för Er?
3. Vad vill Ni se framöver inom ramen för teckenspråkig scenkonst?

Maria Norberg

Projektledare

ÖREBRO
LÄNSTEATER

dot

Delaktighet
och Teater

ÖREBRO
*Nationellt nät
för teckenspråkig
scenkonst*

KULTURRÅDET

RIKSTEATERN

ÖREBRO

ÖREBRO LÄNS
LANDSTING

Projektet Delaktighet och Teater (DoT)

Örebro – nationellt nav för teckenspråkig scenkonst

Projektet Delaktighet och Teater (DoT) är ett treårigt regionalt utvecklingsprojekt som har stöd från Kulturrådet. Det fokuserar Örebro som nationellt nav för teckenspråkig scenkonst. I projektet DoT kombineras kartläggning, forskning och praktisk scenkostverksamhet utifrån förutsättningarna att:

- alla ska ha möjlighet att få ta del av kulturella upplevelser av hög kvalitet och själva få möjlighet att uttrycka sig konstnärligt.
- kulturen stärker och utvecklar människors eget skapande och är en garant för ett öppet och demokratiskt samhälle.
- kulturperspektiv och forskningsperspektiv berikar varandra.

Bakgrund

Språkrådet lade år 2012 till fyrtio ord i sin nyordslista. Ett av dessa ord var visukal, som är en sammansättning av orden visuell och musikal. Örebro länsteater, Riksteaterns Tyst Teater och Riksteatern Örebro län genomförde våren 2012 Visukalprojektet där FAME Visukalen samt Visukalveckorna ingick. Visukalprojektet har skapat kulturella och flerspråkiga möten och stärkt Örebro ställning som Europas teckenspråkiga huvudstad.

Örebro har ett stort antal invånare som behärskar svenskt teckenspråk. Där finns verksamheter med bred förankring nationellt och internationellt inom teckenspråk och teckenspråkig kultur. Forskningsmiljöerna Habiliteringens forskningscentrum (HFC) och Communication, Culture & Diversity (CCD), lärarutbildning med inriktning svenskt teckenspråk, Nordens största tolkcentral och Örebro kulturskola teckenspråkig verksamhet är några exempel.

Syfte

Projektet DoT syftar till att

- skapa scenkonst som involverar döva, hörselskadade och hörande som publik, arrangörer och medskapare på lika villkor, och att
- utveckla forskning och utbildning kring villkor och förutsättningar för teckenspråkig scenkonst.

Projektet DoT ska arbeta för att skapa en tydlig ansvarsfördelning mellan aktörer och intressenter inom teckenspråkig scenkonst i Örebro. Arbetet innefattar ambitionen att utveckla en strategi för delaktighet som ska ses som ett avstamp i riktning mot ett inkluderande kultursammanhang i Örebro, framväxt av nätverk och hållbara samarbetsformer. Aktörer och intressenter deltar med erfarenheter och frågeställningar för att förverkliga Örebro som nationellt nav för teckenspråkig scenkonst.

Delaktighet och teater

Projektet DoT utgår från ett antagande om att möten mellan människor är en förutsättning för förändring. Mer konkret riktar projektet DoT uppmärksamhet mot förändring av attityder, förståelse och kunskap om villkoren för döva och hörselskadades deltagande i kulturella sammanhang. Teckenspråkig scenkonst som mötesplats möjliggör att språk och kultur möts och berikar varandra. Scenkonstens arbete med att ge orden kropp, och göra texten flerdimensionell är kulturella redskap som projektet DoT använder för att synliggöra människors olika förutsättningar. Här innefattas såväl flerspråkighet som identitet och kulturella uttryck.

Projektgrupp

Projektet drivs av Örebro länsteater i samarbete med Örebro läns landsting, Örebro universitet, Örebro kommun, Riksteatern och Riksteatern Örebro län.

Till Er som jag träffat/mailat med

Jag vill på detta sätt först tacka så hemskt mycket för Er medverkan i Projektet DoT, Delaktighet och Teater. Era upplevelser, erfarenheter och framtids tankar betyder mycket för projektet och lika mycket för den teckenspråkiga scenkonsten i Örebro! Om det inte är för mycket begärt, så önskar jag ställa tre öppna följdfrågor till Er, som ni kan svara på i ett mail till mig. Dessa frågor är viktiga för att få en bra förståelse för fortsatta produktioner för såväl Er skull som vår skull. För nu siktar vi framåt!

Under Visukalprojektet (FAME Visukalen och Visukalveckorna)

1. Vilka **ekonomiska insatser** gjorde Ni? (arbetstid och/eller medel)
Upplever ni någon förändring nu i efterhand? Ser ni några effekter utifrån medverkan i Visukalprojektet?
(som till exempel ökade medel/ bidrag eller fler medlemmar,)
2. Upplever ni någon förändring kring **"lobby" eller nätverk** efter Visukalprojektet?
(då tänker vi på mer uppmärksamhet i media, både tidningar/TV och sociala medier, tillgång till fler/ andra nätverk, förfrågningar att delta i olika nya sammanhang el föreläsa och liknande)
3. Ser ni skillnad i **kunskap och kompetens** vad gäller teckenspråkig scenkonst i Örebro? Både gällande er själva men också i allmänhet?
4. Ser ni nya **möjliga verksamheter**, nya **möjliga frågor** och **arbetsområden** efter Visukalprojektet?
(Exempelvis vilka uppdrag Ni upplever borde finnas, vilka kompetenser och kunskapsutvecklingar samt forskningsinriktningar som finns och behövs).

Vill Ni istället ringa mig eller träffa mig, är det självklart okej. Hör av er!

På hemsidan www.lansteatern.se/dot kommer snart en sammanställning av vad vi hunnit med under första året i DoT. Vi kommer också att till Er inkomma med en återrapportering av det arbete vi gjort. Håll utkik!

Tack på förhand! Med vänliga hälsningar

Maria Norberg

Projektledare DoT